

12. II. Ц. р. ВЕЛИКІ ВЕЧЕРНИЦІ МЕДИКІВ

відбудуться

в великій залі Народного Дому.

Запрошення можна буде лабувати

в Книгарні Наук. Т-ва ім. Шевченка
Ринок 10. в днях 9. 10. і 11. лютого
від години 5—7 вечором. 1300 1-1

Ще спроби порозуміння.

Французько-німецькі настрої.

Ще одна надія на французько-німецьку угоду. Німецький канцлер і французький прем'єр, майже одночасно, висловили промови в яких торкнулись найбільшій справи взаємної безпеки. Канцлер Лютер пригадав проєкт свого давнього попередника д-ра Куно, в грудні 1922 щодо пакту двох держав, щоби припинити між ними війну на протязі одного покоління.

Орган німецького центру "Германія" присвячує на цю тему окрему дову статтю, що має на меті викликати дискусію. Аргументи подані в цій статті є незвичайно характеристичні для вибраного моменту. Вона нагадує читачам, що без огляду на фрази про роззброєння, знесилену Німеччину, не Німеччина мусить перша дбати про безпеку кордонів, а Франція. За Німеччину правне час тому, що невинно зменшували французьке населення стоїть перед загрозою чисельної німецької перемоги. Справа безпеки кордонів повинна бути внаслідком зрозуміння спільних інтересів обох держав і мусить попередити справу військової контролі, Рейнської окупації, режиму на території Саври, а навіть міжсоюзницьких довгів.

Правда, що німецький уряд не розбуджує великого довіри в момент, коли в його міністерстві так сильно представлені націоналісти. Офіційний французький "Тамп" підкреслює саме цю непригожу обставину. Їїро стверджує у своїй парламентській промові на рушення Німеччиною Версальського договору щодо її воєнного винуватства, не хоче зривати за собою всіх мостів. Він знаходить спо-

дежності, то про таку приналежність рішати його заціка, або в такому випадку визнається його бездержавність та віддається йому тимчасовою владою літніми. Та найважливішим пунктом того законопроекту є те, що кожного чужинця можна видалити в Польщі без права апелляції.

на найбільшій похвалі для женецького протоколу, виробленого спільно з Мек Денельдом. Колиб Німеччина прийняла новий пакт безпеки так само як прийняла міжнародний економічний план, тоді недовіря, яке тяготить над політикою Західної Європи могло би розв'язатись для добра загальноєвропейського миру.

Що сказала би на таке порозуміння Англія? Це залежить в якій мірі попрохують її взяти участь у

переговорах між цими двома державами і висловити свій погляд на умовини такого порозуміння. Політична французько-німецька угода неможлива без торговельного порозуміння. Є підстава думати, що саме торговельні інтереси є нині рішеннячим чинником, який спонукує і Францію і Німеччину до пробудження гонту у протії порозуміння. У найблизчих днях побачимо: який відгомін найдуть промови представників цих двох держав у пресі власного краю, за кордоном і у впливових колах своїх ворогів та союзників.

Оборона елементарних прав.

3 дням 1. жовтня м. р. увійшов в життя т. зв. кресовий шкільний закон з дня 31. липня 1924 р.

Арт. 3 цього закону звучить:

В школах державних загальних, положених у громадах, що мають 25 проц. людності української, білоруської або литовської на жадання урядового ствердження батьків 40 дітей в шкільному віці народності української, білоруської або литовської, що належить до одної шкільної округи, буде їм заперевнена наука в матерій мові. Оскільки в даній шкільній округі нема 40 дітей в шкільному віці, яких батьки згодили жадання науки в матерій мові українській, білоруській або литовській, викладовою мовою школи є мова державна; оскільки в даній шкільній округі нема 40 дітей в шкільному віці, яких батьки жадання науки в матерій мові українській, чи то білоруській, є що найменше 20 дітей, яких батьки жадання науки в державній мові, виклад іде в двох мовах, так, що половина годин буде призначена на науку в мові українській, згідно білоруській. Коли нема в даній округі 20 ді-

тей, яких батьки жадання науки в державній мові, викладовою мовою школи є мова українська, білоруська або литовська. Існуючі в одній округі окремі школи з мовою викладовою польською і з мовою викладовою українською, будуть в міру можності получені в одну спільну школу з двома мовами навчання.

Хоча цей шкільний закон увійшов в життя — як сказано — вже з дням 1. жовтня 1924, однак українське громадянство не могло ним скористуватись, бо шкільні власти станули були на становіщі, що з огляду на брак виконавчого розпорядку до повищого закону, не можуть брати на увагу домагань батьків.

Шойно в другій половині січня ц. р. появилася виконавчий розпорядок міністра освіти з дня 7. січня 1925. Відносно арт. 3 шкільного "кресового" закону знаходяться у виконавчому розпорядку — коротко переповідаючи — ось такі важніші постанови:

"Мно. шк. пов. рада в Рудках викрутила такою оголовою від виконання нотаріально ствердженого домагання понад 200 батьків обих шкіл Комарна (с. 4208, з 10. грудня 1924).

М. ВОЗНЯК.

4)

Початки нового українського письменства.

(Докінчення.)

Розглянувши драматичні твори, що стоять у зв'язку з Наталією Полтавкою Котляревського, та характеризуючи сентименталізм Наталії, Зеров переходить до байкарів і починає Паном та собакою Гулака-Артемовського, розвиваючи таким робом одиниці виразу про Гулака, як не сталося з Білеським-Носенком й іншими, хоча про Котляревського даній у книзі одиниці виразу. Всупереч високій думці малоокритичного Олександрів Косинського про згадану байку Гулака, Зеров стверджує в байці багато зайвого, розтягнутість оповідання, навантаження його подробицями, грубість мови, незграбність віршу й трудність байки для читання наслідком невдають розставлення цезур. Перебільшувано досі також громадське значення Пана та собаки як сатири на насильство дідичів над селянством; згадане значення дуже ослаблене бурлескним тоном байки, що не стоїть у гармонії з її гуманною тенденцією.

Безперечно живі й талановиті байки Євгена Гребінки, хоча і на

них лежить подекуди печать трагедійної маніри. Супроти занадто стиснених байок Льва Боровиковського, Гребінки байки знають балакучі: оповідальна частина занадто розрослася, набралася численних подробиць і заглушила мало помітний діяничий нарізок. Деколи вони, як каже Лесевич, мають громадське значення (сатира), деколи зводяться на чисто побутовий випадок, але в одній і другій разі цілком не мають характеру байки". І північа українська байка "з її талановитим і по суті єдиним представником, Леонідом Глібовим, являє собою лише дальшу стадію розпаду байкарської форми". Ядучи слухачини слідами Гребінки. Вірші й мова Гребінки плавні й чисті без грубості Гулака й без сухості Боровиковського.

Після байки й сентиментальної оперети жвавіше сентиментальна повість. Типовим сентименталістом був Грицько Квітка. В його повістях відбилися сильно ідилічний характер його життя й сентиментальна культура його почуттів. В повістях Маруся і Щира любов сентиментальні не тільки сюжеті, але й герої. Не без сентиментальних образів і ситуацій також інші повісті Квітки, як: Добре робити, добре й буде, Сердешна Оксана, Кошарі-длака, — словом усі ті твори, що відносяться до другої (небурлескної) маніри Квітки й твоять

основу його літературної слави. Підкреслюючи ще одну рису характеру Квітинних оповідань, себто їх моралізаційний елемент, автор дає низку уваг про загальний характер раннього українського письменства. Основа тодішнього письменського життя була хуторсько-дворянська. Відбиваючи в собі смаки провінційно-дворянської публіки, українське раннє письменство не спромоглося на великі ідейні висоти. На свою літературну діяльність дивилися тоді письменники як на своєрідний спосіб розваги (Білецький—Носенко, Копитко—Думитрашків і навіть Квітка). Не було в тодішніх письменників ні свідомості пізніших народодлюбівців ні автономічних змагань XVIII. в., а з русифікаційного заливку всієї тільки видістали назверх місцевий, кутковий патріотизм. Поволі одначе наростає письменницька й національна свідомість, а з тим і "поняття української літератури як певної і в певний бік скерованої громадської сили".

Квітка не намальований у книзі Зерова на повний зріст, не зазначений при ім'ї став науковий дослід про нього, що робить автор при інших письменниках, що правда, неповно, але вистарчаючо. По перечитанні книги одним духом тиснеш перше враження від вочичаного, що й трагедійна ма-

ніра й сентиментальні ноти цілком не нові в ранній новій українській письменстві, маючи вже за собою довгу історію попереднього часу. В тім попереднім часі були й народні етнографізм, що з усією силою виступили шойно в добі, котра стала темою книги автора. На жаль про цей так важний чинник українського письменства рішуче за мало в цій творі Зерова. Шойно трактування предмету в тісній зв'язку з недалеким минулим нового українського письменства та пильна увага на етнографізм і українські школи в мисловській і польській літературі зведе до властивій міри роллю російської літератури в початках нового українського письменства й допоможе докладніше вяснити появу романтичної течії в українській письменстві.

Дрібніші помилки, немінучі в ширше закреслених працях, можна лишити без уваги. Нетерпляче ждемо дальших частин і ще раз повторюємо бажання щодо перекладу із класичних мов. Знаменитому обаянню класичних літератур, грецькою й римською, заважає перший випуск нового українського письменства Зерова свої найкращі, під кожним оглядом прегарні сторінки.

